

„Az idő nagyon szép, a virágok szépen nyílnak, csak mi hervadunk és várjuk a szabadító békét” – egy talált katonanapló az első világháborúból

„Az emberek azt hiszik, hogy a háború csak golyózáporból áll, nem tudják, mit jelent az átázott földön ücsörögni, és a fejadagra várni, amely soha nem érkezik meg” – mondja Mario Monicelli *A nagy háború* című, első világháborús filmjének egyik szereplője, az olasz hadsereg katonája. Balázs Mózes egy másik haderő, az Osztrák-Magyar Monarchia katonájaként vett részt az első világháborúban, de az 1915-ben írt naplójában hasonló tapasztalat jelenik meg. Balázs Mózes a mai Szlovákia északkeleti részén, a keleti fronton katonáskodott, füzetében 1915. március 22-től május 7-ig követhetjük nyomon a háborús mindennapokat: étkezés, ásás, menetelés, posztolás, pihenés, alvás (vagy annak hiánya), és ezek örökös körforgása, különböző sorrendben és variációkban. Az ismétlődő, egyhangú tevékenységek mellett az időjárás viszontagságainak és a természet szépségeinek megfigyelése, az otthoniakkal való levelezés, emlékek felidézése és imádkozás kap helyet. Balázs Mózes háborúval kapcsolatos érzéseit különösen jól szemlélteti az a pár sor, amit egy nappal húsvétvasárnap előtt írt: „Délután visszagondoltam a feltámadás nagy és magasztos emlékűnépére és fölfohászkodtam, Istenem, add meg a Te népednek újra, hogy föltámadjon a szent békesség [...] azt kifejezni nem tudom, azt a fájdalmat, amit akkor éreztem, hogy mitől vagyok távol, és hol vagyok, az öldöklések között”. A golyózápor, a háború, bár egyes napokon testközelből érezhette, láthatta azt, és annak következményeit, többnyire csak hangokon keresztül jutott el a napló írójához, egészen az utolsó napig, amikor őt magát is kiküldték a tűzvonalba. Hősiességnak azonban sem akkor, sem korábban nincs semmi nyoma – ahogy *A nagy háború* főszereplői, úgy Balázs Mózes is csak túlélni akart.

Balázs Mózes naplóját egy budapesti lomtalanításon találtuk. Egy másik dokumentumra is rábukkantunk, amelyen az ő neve szerepel, ez az 1960-as évekből származik – tehát nem csak az első, hanem a második világháborút is túlélte. Ezen kívül csak azt tudjuk Balázs Mózesről, amit a naplójában leírt.

A napló szövegében számos kihagyott toldalék, betű, helyesírási és központoszási hiba található – a könnyebb olvashatóság kedvéért ezeket jelzés nélkül kijavítottuk. Néhány hiányzó szó esetében kapcsos zárójelbe tettük azt a kimaradt szót, amely által értelmessé válik a mondat; ugyanakkor nem mindegyik mondatot pótoltuk ki. A füzetbe ceruzával, folyóírással, nehéz körülmények között írtak, így jó néhány szó olvashatatlan(ná vált), ezeket mindenhol jelöltük. A bevezető szöveget Gáspár Balázs írta, a naplót Gáspár Balázs és Gáspár Veronika gépelte le 2019-ben.

Istennel

1915 március tizenhetedikén reggel hét órakor vonultuk Prága városából, a József kaszárnnyából a pályaudvarra. $\frac{1}{2}$ 8-kor indult a vonatunk a Kárpátok fele. Az utazásunk tartott márc. 22-én 8 óráig.¹ Kiszállás után zugok² szerint rendbe álltunk egy mezőbe Koloniban.³ Elindultunk, a következő község mellett kaptunk rasztot.⁴ A hangulatunk ez ideig elég jó, menet közben viccelődtünk. Igaz, az idő elég jó volna, csak hideg szél fújdogált, mert a hegyeken még jó sok hó van. A felszerelésünk oly nehéz, hogy mindegyikünk szeretne volna eldobni, mert marsolás közben nagyon megizzadtunk. Az utazás alatt nem a legjobban éreztem magamat, mert meghűltem és a fogaim és a fülem is fájt. Pláne éjjel nem bírtam aludni. Ahol az első rasztunk volt, oda már jól lehetett az ágyú döngését hallani. A vacsorára kaptunk szalonnát és feketekávé, az éjjeli szállásunk volt egy istállónak a padlásán. A pihenés nem lett volna rossz, mert szalmát hordtunk össze a Balázs komámmal, de én nem bírtam aludni, mert a fogam fájt nagyon. Az éj csendjében jól lehetett hallani az ágyú döngését.

1915. III/23. Község: [olvashatatlan szó]. Reggel öt órakor felkeltünk és rendbe hoztuk magunkat, a padlásról lehurcolkodtunk és megkaptuk a reggelit és sorakoztunk, amíg álltunk, a lábunk megfázott, mert hosszú ideig kellett állnunk. Úgy hat óra után elindultunk. Az nehéz volt, mert nagy volt a sár és sok üres trén⁵ szekereket kellett kikerülni, kik jöttek vissza a harcterről. Az idő nagyon kellemes volt, a [nap] szépen sütött, annyira, hogy mindegyikünk meg volt nagyon izzadva. Két községen áthaladtunk [olvashatatlan szó] hosszú mezőn át Cirókabélára,⁶ itt újra rasztot kaptunk, persze jólesett, mert el voltunk fáradva, a kertben leszereltünk és megpihentünk, persze közelgett a dél és ráértünk, hogy az ebédet megkapjuk. De mivel húst nem kaptak, így e miatt nem kaptunk ebédet. Dél után kaptunk szalonnát. Megjegyzem, hiába van pénzünk, nem lehet kapni semmit. 2 kis darab hagymát tíz krajcárért vettem. Kenyérnek meg a hírért se láttuk, mert a vidék nem olyan, hogy sok gabonája legyen, ami kevés volt, azt is mind elvitték az oroszok, még a marháknak való élelmet is. Ezen falvak határában vannak már katonasírok. Cirókabélán, mikor visszaverték a mi katonáink az oroszokat, a községben hatszáz foglyot ejtettek. Több falukat láttam, kiket az ágyúk bombáztak. Egypár le is égett. Este kaptunk kávé és szalonnát, [olvashatatlan szó] után bementünk többen a templomba, elvégeztem a szent rózsafüzért és több más imákat, a templom nem régen épült, csak egy pár éve. A főoltár Jézus Szent Szíve szobrával, Szent Péter és Pál oldalt. És még két mellékoltár van, az egyik rózsafüzér királyné szobrával, a másik a szent családdal, mindegyik nagyon szép. Közben a fogam annyira kezdett fájni, hogy ki kellett jöjjek a templomból. Az estét eltöltve 9 órakor

¹ A szöveg felett olvashatatlan, apró betűs megjegyzés.

² szakaszok

³ Kiskolon (szlovákul Kolonica) község, a mai Szlovákia északkeleti részén, Kassától körülbelül 110 kilométerre északkeletre fekszik.

⁴ pihenőt

⁵ szekerekből álló, utánpótlást szállító menetoszlop

⁶ Cirókabéla (szlovákul Belá nad Cirochou) község, a mai Szlovákia északkeleti részén, Kiskolontól nagyjából 17 kilométerre nyugatra található.

lefeküdtem, rövid ideig aludtam, fölébredtem, újra fáj a fogam, már nem tudtam, mit tegyek, egy flaska vizet majdnem mind elhasználtam a borogatásra. No, nagy későre újra el bírtam aludni.

[Olvashatatlan szó], III/24. Reggel fölkelünk, szép napfényes idő volt, a kútból vizet merítettünk, megmosakodtunk, igaz, kissé hideg volt a víz, de azután még jobban éreztem magamat. Nemsokára megkaptuk a reggelit, azután persze társalogtunk. $\frac{1}{2}$ 8-kor fölszereltünk és sorakoztunk. Rövid idő múlva elindultunk Szinna község felé,⁷ itt is, mint más községekben, sok a katonaság, a lakosság nagyobb része most is el van menekülve. Szinnában is láttunk két fiúgyereket temettek katolikus pappal, harangozni nem harangoznak sehol sem, mióta a háború kitört. Innentől kezdve a sár oly nagy volt, hogy alig bírtunk menni. A szarvasmarhák már kint járnak az erdőben legelészni, mert nincs semmi ennivalójuk. Oly soványak mind. Számtalan sok trén szekeret látunk ez ideig. 11 órakor raszt van az erdőben, onnan folytatjuk utunkat a következő községig. Az erdőben az utakon oly nagy sár és víz volt, hogy mi fölszerelve nem bírtunk menni, hanem a fák között kellett mennünk, minek következtében nagyon kifáradtunk. Lehetett látni elromlott szekeret, levetett ruhadarabot, elhurcolt lovakat, katonasírokat. Elérkeztünk a községbe, vártunk, hogy elhelyezkedjünk, ami meg is történt, onnan elvittek egy jobb helyre, a szoba padlására, de onnan elzavartak, mert mások részére volt főnntartva. Újra kerestünk másikat, ahol meg is maradtunk. Egy csűrnek az udvarában pihentünk le. Pihenésünk tűrhető volt, csak egy kissé fázott meg a lábunk.

25-én reggel a szokott időben felkelünk, rendbe hoztuk magunkat, megkaptuk a reggelit, kaptunk egy fél kumiszt,⁸ aminek örültünk, mert csak 21-én kaptunk volt. $\frac{1}{2}$ 8-kor elindultunk. Kapitányunk megérkezett, szemlét tartott, azután útra indultunk, szintén erdőben és nagyon rossz utakon, olyannyira, hogy azt hittük, hogy lehetetlen itt elmenni. Itt is, mint máshol, számtalan trén szekeret és teherszállító lovakat láttunk. Juhos⁹ nevű községen áthaladva, ahol [olvashatatlan szó] sok kárt tett az ellenség. Tovább folytattuk utunkat, a legközelebbi községig, itt $\frac{1}{2}$ 1 volt az óra, de nagyon ki voltunk mind fáradva. Leszereltünk, Balázs és Benkő kollégámmal hárman megettünk egy konzervet. Azután elmentünk a patakra, zsebkendőket megmostam, 3 darabot, lábaimat is megmostam, igaz, hideg volt a víz, de nem volt mit tenni. Itt is, mint máshol, nem lehetett semmit venni, hiába volt pénzünk. 5 óra felé kaptunk kis levest. Sokszor gondoltam ez napon az ünnepre, hogy kell ezt így ilyen módon eltölteni. A fogadalmi imámat ez nap reggelén szintén megújítottam a Szent Szűzanyához. Vacsorát megkapván elmentünk a szállásra, mindjárt ágyunkat elkészítettük és lefeküdtünk. Az éjjel hála Istennek nagyon jól aludtam.

III/26. Reggel már korán keltünk, gyorsan rendbe hoztuk magunkat és kaptunk rumot bor helyett, azután fölszereltünk és mentünk a reggelit megkapni, ezt megkapva gyorsan sorakoztunk. Elindultunk a hegyen áthaladva, itt már az út jobb volt, elég hamar tudtunk menni. Az erdők között végre elértünk Felsőalmád¹⁰ nevű községhez, itt is, mint máshol, az ellenség sok kárt tett. A községen áthaladva folytattuk utunkat, közben kezdett hó és eső hullani, mitől kissé fáztunk, az útszéleken sokszor patront lehetett látni, mit

⁷ Szinna (szlovákul Snina) város, a mai Szlovákia északkeleti részén, Cirókabélától nagyjából 4 kilométerre keletre található.

⁸ szénsavban gazdag, savanykás-édeskes alkoholos ital

⁹ Juhos (szlovákul Parihuzovce) község, a mai Szlovákia északkeleti részén, Szinnától 16 kilométerre északra található.

¹⁰ Felsőalmád (szlovákul Vyšná Jablonka) község, a mai Szlovákia északkeleti részén, Juhostól körülbelül 15 kilométerre északnyugatra fekszik.

eldobáltak a harcosok. Eddig nem is említettem, sok szép feszület van a határon és az erdőben ezen a vidéken. Többnyire az alapok faragott kőből [vannak] és vaskerítéssel [vannak] körülvéve. Elérkezvén a következő községbe, nagy nehezen elhelyezkedtünk a szálláson, felmentünk az istállóba és lefeküdtünk a szalmára. Egyszer csak felzavartak, kellett menni parancskiadásra. A parancs az volt, mivel ebédet nem kaptunk, megengedték, hogy egy doboz konzervet és egy zacskó cibakot¹¹ megehetünk ebédre, mit meg is cselekedtünk. Később kaptunk egy fél kumiszt és egy pakk pipadohányt. A fegyvert megpuoltuk és a bakancsot. Két óra tájánál mentünk [olvashatatlan szó] két óra hosszáig egy hegynek a tetőjére, ahol szintén a község temploma is állt, azon túl jobbra katonasírok is voltak. A hegytetőn már jól lehetett hallani az ágyúk és fegyverek ropogását. A vizes hó nagyon hullott, védőhely egy nagy fa alatt volt, melynek az oldalába kerestünk menedéket. Öt órakor föl lettünk váltva, visszajöttünk a szállásra, leszereltünk, a szobába megmelegedtünk, mert nagyon össze voltunk fázva és ázva és jólesett nekünk. A háziasszonytól kaptunk sült puliszkát. Később vettünk savanyú káposztát, édes tejet, meg főtt gyümölcsöt, az estén elszórakoztunk. Lefeküdtünk a csűr padlására, jól aludtam, csak hajnaltájban fázott meg a lábam, mert hideg volt. Ki volt tisztulva az ég.

III/27. Reggel a szokott időben fölkeltünk, rendbe hoztunk mindent, megkaptuk a reggeli kávé, elfogyasztottuk. Rezolva¹² konzerv kávé és szalonnát. Ennek megtörténte után felszereltünk, és elindultunk Felsőalmád községből Világ¹³ felé. Az idő szép volt, a teher alatt izzadtunk. Az utunk itt is nehéz volt, sok nagy sáron kellett átmennünk, és térdig érő vizeken. Valahára eljutottunk Világ községhez, ami már majdnem teljesen le van égve és rombolva, a község végénél megpihentünk és folytattuk tovább utunkat addig, amíg a másik végére elértünk. Itt elszállásoltak. Itt már egész közeli lehetett hallani az ágyú dörgését. Most vágyjuk az ebédet, de azt hiszem, nem fogunk kapni, pedig jó volna, mert jó éhesek vagyunk mind. Dél eltelt, de ebédet nem kaptunk, hanem elhurcoltak másik szállásra, kenyeret egy negyedek kaptunk, dél után a patak mellé raktunk tábori tüzet, és főztünk feketekávé és megmelegedtünk. Este kaptunk rizst főzve, a rendes időben aludni tértünk, az éjt jól töltöttük, csak az ágyú dörgése zavarta meg a levegőt.

III/28. Reggel a rendes időben keltünk, kávé megkaptuk, igaz, az eső hullott elég jól. ½ 10 órakor alárom¹⁴ volt. Kifizették a lénungot¹⁵ és elosztották a battalions¹⁶ századok szerint, a mi századunkból 80 embert, 101. ezred, 10. századhoz lettünk beosztva. Persze megkezdődött újra a hurcolkodás. Persze ebédet nem kaptunk, dél után újra másik szállásra mentünk, a sertésólba, öt óra tájt spatennal¹⁷ elindultunk a dekungok¹⁸ felé, de mire odaértünk volna, visszaértünk, leraktuk a spatent, útnak indultunk Alsóalmád¹⁹ felé, ami legalább 6–8 kilométer, az eső hullott jól, a sár nagy volt, sötét lett, egész a bőrig áztunk, némely

¹¹ Katonák számára készült kétszersült.

¹² tartalék, pótlék

¹³ Világ (szlovákul: Svetlice) község, a mai Szlovákia északkeleti részén, Felsőalmádtól körülbelül 7 kilométerre északnyugatra van.

¹⁴ riadó

¹⁵ A katonai szolgálatért járó fizetés.

¹⁶ zászlóalj

¹⁷ ásóval

¹⁸ fedezék

¹⁹ Alsóalmád (szlovákul Nižná Jablonka) község, a mai Szlovákia északkeleti részén, Világtól 7,5 kilométerre délkeletre található.

helyen a sárba térdig belesüppedtünk. Nagy nehezen megérkeztünk kilenc óra után. A sár a faluban is nagy volt. Szállásra az öregebbeket elhelyezték. Mi vártuk, de hiába, a vezetőség nem is jött felénk. Az egyik, Baróti nevű barátommal elmentünk szállást keresni, de nem kaptunk, mert mindenhol katonasággal tele volt. Nem volt mit tenni, tüzet raktunk a kertekből és a mellett megszártottuk a kapcát és a ruhánkat, aludni persze nem lehetett.

III/29. Arra éppen kezdett virradni, megkaptuk az ásót, csákányt, egy részének tuskés botot kellett hozni. Útnak indultunk, de se vasárnapi ebéd, se vacsora, sem reggeli nem volt. Nagyon ki voltunk fáradva és éhezve, délre visszaérkeztünk Világra, akkor el kellett vinnünk a szerszámot az erdőben egy óriási hegynek a tetejére. Mire visszajöttünk, már alig bírtunk menni, a szállásra jöttünk. Ebéd ma sem volt. Két helyen is voltunk, még megmaradtunk volna, közben alarmozni kellett menni az ezredirodára, onnan vissza, és elmentünk a lövészárokba, a szél fújt, havazott, az árokba víz volt, reggel visszajöttünk.

III/30. Reggelit nem kaptunk, szállásra mentünk, elhelyezkedtünk akkor egy rosszabb helyre, a csűr földre, ahol mind fáztunk. Este kaptunk vacsorát. Mindent föl kellett pakolni. [Olvashatatlan szó] álltunk, rövid idő múlva útnak indultunk a harctér középső oldala felé. De mire odaértünk volna a nagy hegytetőre, vissza kellett jönnünk. A szállásra értünk, leszereltünk, hogy fogunk aludni, de mire ez megtörtént volna, újra fölszedtünk, vissza az előbbi helyre. Lehetett 12 óra felé, mire a hegyszintre érkeztünk. Rövid idő múlva hozzá kellett kezdeni a dekung megcsinálásához, amit befödtünk.

III/31. De ez épp reggelig tartott, akkor befeküdtünk a dekungba 4 más társammal. Hideg volt, mert sok a hó a Kárpátokban. A földre feküdni hideg volt. Tábortüzet raktunk, a napot sok sóhajokkal és tűzifa hordásával töltöttük. Egész nap nem kaptunk semmi ennivalót. Dél után az idő megváltozott, hullott a hó. Fegyverek ropogása, az ágyú és [olvashatatlan szó] srapnelek robbanása hallatszott. Az egyik bajtársunknak a srapnelszilánk az arcán bement és fogait kiütötte, pedig messze voltunk az ellenségtől, ami minket nem láthatott. Aznap este úgy 11 óra tájt alarm lett elrendelve, töltényt kaptunk, 50 darabot és kellett [olvashatatlan szó] lenni mindenkinek, fújt a hideg, havazott, nagyon rossz idő volt.

IV/1. Aznap reggel kaptunk kenyeret, de keveset, és szalonnát, délelőtt havazott, délután elég szép idő volt. Aznap napos is lettem [olvashatatlan szó], elég sok szaladgálnivalóm volt, sokszor kellett mindig valamit avizálni,²⁰ amibe bizony bele lehetett fáradni, mert az erdőben fatuskók, kőzet és nagyon nagy sár [volt] gidres-gödrös oldalon. Este kaptunk egy fél kumiszt, konzerv kávé egy porciót, kis főtt húst, cigarettát. Az éjt a nagy láрма, ágyú és srapnelek zaja zavarta. Hajnalban a balszárnyon nagy csata volt, a fegyverek ropogása, az ágyúk zaja csak úgy zajongott a hajnal csendjében.

IV/2. Reggel kis csend lett. A mi ágyúink szüneteltek, de az oroszok mindig csak lőttek szüntelen. Én oly szomorúan gondoltam a nagypénteki nagy eseményre, mely 2000 éve történt meg. Visszagondoltam egy év előttre, a budapesti sírokra, melynek akkor látogatója voltam. Dél tájban a mi fegyvereink és ágyúink is megszólaltak, nagy csata fejlődött ki, ami eltartott elég hosszú ideig. Akkor mi is készen voltunk, hogy minden pillanatban mennünk kell. De estefelé megszűnt, így itt maradtunk továbbra is. Este szintén kaptuk azt, amit az előtt való nap.

²⁰ értesíteni, tudósítani

IV/3. Az éj nem volt nagyon lármás, csak úgy hajnaltájban a fegyverek újra ropogtak, a golyók csak úgy röpködtek a fejünk fölött és mindenhol, annyira, hogy el kellett hagynunk a dekungot, ahol voltunk, távolabb menni a tűzvonalától, ott szintén leültünk, ott voltunk, míg megszűnt a harc, úgy déltájban jöttünk vissza. Délután visszagondoltam a feltámadás nagy és magasztos emlékünnepeire és fölfoháskodtam, Istenem, add meg a Te népednek újra, hogy föltámadjon a szent békesség, újra zenghessük a Feltámadást, Allelujah. Békesség nektek, én [olvashatatlan szó] azt kifejezni nem tudom, azt a fájdalmat, amit akkor éreztem, hogy mitől vagyok távol, és hol vagyok, az öldöklések között. Délután a mi hadosztályaink csendben voltak, de az ellenség folyton ágyú és srapel és gránáttal zavart, annyira, hogy még mihozzánk is sokszor lecsapott. Ez így késő estig. Este kaptuk a rendes porciónkat, fél kumiszt, kis darab szalonnát, főtt húst, egy porció kávé, no meg kaptunk három kanál rizskását, egy kis dohányt és cigarettát. Csendben fölszereltünk és lefeküdtünk a dekungba aludni, keveset tudtunk, mert éjjel hideg van, mert hó van elég sok és a kopár földön feküdve hamar átfázunk. A Hold szépen fölsütött. Hazagondoltam sokszor az jó szüleimre és testvéreimre, akik távol a szülői háztól, de még kényelmesebb helyzetben vannak. De bízva a feltámadott Úr Jézus segítségével, meg fogja adni azt, hogy még viszont fogjuk látni szeretteinket. Az éj csendesen telt el, csak néha lehetett hallani apró fegyverek ropogását.

IV/4. Végre a szent ünnep hajnala is fölvirradt. Elvégezvén a reggeli imámat és följajánlásaimat is, lelki áldozást végezvén kértem a jó Jézust, fogadja tőlem el áldozatul az én szenvedéseimet, melyet itt kell elviselnem. Később a Benkő kollegámmal hoztam egy sajka havat, tüzet raktunk és kávé főztünk. Azután a dekungon egy kis igazítást végeztünk. Megborotválkoztunk, megmosakodtunk, egész könnyebben éreztünk magunkat. Később megfőztük a három kanál rizst, egy kis szalonnát beletettünk, ketten megettük, az volt az ünnepi ebédünk. Azután kissé lepihentünk, egész nap csak egy-egy ágyúnak a hangját lehetett hallani, másképp csend honolt mindenhol. Délután sűrűbben kezdett a gránát és a srapel és ágyú szólni, később a fegyverek sűrű ropogása is hallatszott, oly nagy volt a harci láрма, hogy azt elképzelni alig lehet. Minekünk is szaladni kellett a dekungból. Csak késő este lett csend és vonultunk vissza a helyünkre. Az éj nagyon hideg volt, fáztunk, mert tüzet tenni nem volt szabad.

IV/5. Ez a nap szintén így kezdődött és így tartott dél feléig, délután megkezdődött az előző napi játék, minekünk is kellett más irányba nyomulni, századunknak egy része be is ment a tűzbe, számtalan oroszt elfogtak. Itt már a tűznek eredményét látni lehetett. Itt egy halott, amott egy másik, itt egy sebesült jajgatott, és így tovább, nagy összezavarodás lett. Este elvonultunk más irányba, a dekung megcsinálásába kezdtünk, ami tartott a következő nap déljéig.

IV/6. Itt is sok a halott, legtöbbnek a feje lett összeroncsolva. A mi egységünkéből is megsebesült 4 ember, de nem túl nagyon súlyosan. Délután alig volt egy-egy lövés, mégis egyik bajtársunkat egy srapel halálra roncsolta. Az este el is temettük a halottat együtt. Az éjjeli szolgálat a rendes volt.

IV/7. Reggel kávé főztünk, azután meg dekungot kellett ásni délig. A szél délután nagyon fújt, emiatt kissé fáztunk, másképp meglehetősen [jó] idő lett volna. Ebédeltünk, délután fegyvereket vittünk a faluba, az elesett katonáikat. Oly nagyon ki voltunk gyengülve és fáradva, hogy alig bírtunk a hegyre fölmenni. Később megkaptuk a porciónkat, és útnak indultunk a hegy másik oldalába a dekungba. Ott voltunk reggelig.

IV/8. Reggel más dekungba mentünk, kávéfőztünk, délben kis főtt húst ettünk, este újra fölkészültünk, elindultunk újra más irányba, a hegy túlsó oldalába, kellett itt is dekungot ásni, ami egész éjjel megtartott.

IV/9. Reggel onnan eljöttünk, kis utat megtettünk, a fák közé letelepedtünk. A szokott főzéssel lettünk elfoglalva. Ez nap mindig hullott az eső, hideg volt, másképp csendesség volt mindkét oldalon. Csak délután a jobbszárnyon megkezdődött a harc, ami késő estig tartott. Hogy milyen eredménnyel, nem tudhatom meg. Este kaptunk muníciót. Fölszereltünk és a dekunghoz mentünk, hogy ott tovább dolgozzunk rajta, mert be kellett fedni. És őrt állani a dekung előtt, az éj eltelt. Hála Istennek.

IV/10. A következő nap már jobb volt, mert nem esett az eső, virradatkor a dekungtól eljöttünk reggelit főzni a fák közé, mert máshol az ellenség meglátott volna. Délben borsót főztünk és a nap ilyen formában telt el. Igaz, az ágyúk szóltak, de nem nagyon hangosan. Más zaj nem volt, ellentámadást az ellenség nem intézett ellenünk. Később, a jobbszárnyon megindult a harc, ami egész éjjel tartott. Este visszajöttünk a rezolva helyünkre pihenni, mert a dekungtól fel lettünk váltva.

IV/11. A reggel már nem volt olyan, mint az előző nap, mert a szél fújt és eső hullott egész nap, persze hideg volt, a dekungba csöpögött be a víz, átáztunk elég jól. A reggeli volt 1 kávé. Délben főztünk tarhonyát ketten a Benkő komámmal, azután szalonnát sütöttünk és főtt marhahúst és még kávéfőztünk, ez napi ebéd elég jó volt. Ez napon sokat szenvedtünk az idő miatt. Este lett [olvashatatlan szó] kapás és kellett föl váltani menni a dekunghoz, elértünk oda, a dekungba is esett a hó és eső, a fenekén víz volt, a sajkával kimertem, a sárt kivakoltam, és beültünk oda, de fáztunk nagyon. Szombat délután és vasárnap a jobbszárnyon nagy harc volt, aludni persze nem volt szabad, de nem is lehetett, oly rossz volt az idő, éjfél után posztra mentem, ott voltam több mint két óra hosszat, de azt hittem, hogy nem lesz vége ennek az időnek. A szél fújt erősen, a hó és eső csak úgy jött az ember arcába igazán. Egy ítéletidő volt. Fölváltás után újra a dekungba ültem. Nemsokára kezdett virradni.

IV/12. Mikor megvirradt, ki kellett jönni a dekungból, de akkor már alig bírnak menni, úgy meg voltunk fázva és bőrig megázva. Onnan eljöttünk az erdőbe a fák közé, tüzet raktunk, hogy egyszerre melegedjünk meg és reggelit főztünk, a nap is így telt el, de ma is egész estig hullott eső és hó. Este föl lettünk váltva, visszajöttünk rezolvára. A dekungban aludni tudtunk, mert ki voltunk bágyadva és fáradva, csak hajnaltájban, mikor fölébredtem, a lábam úgy meg volt fázva, már azt hittem, hogy meg van fagyva.

IV/13. Reggel tüzet raktunk, reggelit főztünk, volt fegyvervizsga. Délre szemes borsót főztünk, és kis főtt húst, ez volt ebédünk. Ez nap vettem egy könnyű kenyeret. Délutánt is oly formában töltöttük el. Estefelé fölkészültünk, elindultunk a dekunghoz. Megérkezésünk után munkához fogtunk, a dekungot csinálni, amibe nagyon belefáradtunk, de mégsem lettünk teljesen kész. Istennek hála eltelt az éj.

IV/14. Reggel a szokott helyre mentünk, reggeli megfőzéséhez fogtunk, később kellett karókat és ágakat hordani halomra, hogy ott lehessen megcsinálni az akadályokat. Ez napon mindig hullott a vizes hó. Ekkor újra ott áztunk és megfáradtunk, este visszamentünk a rezolva dekunghoz, de már késő lehetett az idő, mert a hegyoldalon a fákhoz közel nagyon rossz volt menni. Ahogy a dekunghoz értünk, azonnal bepakoltunk és lefeküdtünk a Benkővel egy dekungba. De az nagyon vizes és sáros volt. Alulra tettünk egy sátorlapot, a takaróval betakartuk magunkat, és fejünkre egy másik sátorlapot, hogy az eső és hó ne hulljon a fejünkre. Hamar elaludtunk, mert ki voltunk nagyon fáradva. Hajnaltájban fölébredtünk. De akkor

már nagyon meg volt fázva a lábunk és minden testrészünk, mert egyik oldalamon egészen a sárban feküdtem. De még akkor is hullott a hó.

IV/15. Virradat után összeszedtük a pakkunkat és odamentünk, hol tűz volt, mire fölmelegedetünk, aztán megfőztük a kávékat, aztán elfogyasztottuk. Később el kellett mennünk fát vágni, és ágakat, és azokat a dekung elé hordani, amibe bizony nagyon elfáradtunk. Délután úgy egy óra tájban visszajöttünk ebédelni, ebédünk volt borsókonzerv főtt húskonzervvel. Ebéd után magunknak egy részét újra elvitték tuskés drótot húzni a dekunghoz akadálnak. Azután meglett a faszolás²¹ és fölkészültünk és elmentünk a dekunghoz. Lepakoltunk és [olvashatatlan szó] a dekungot 200 lépésre és le kellett vernünk a földbe, amire végeztünk, lett 12 óra. Akkor a dekungba mentem, de ott sár és víz volt, mert a földesen keresztül áthullott a hó leve. A vizet kimertem, a sárnak nagyobb részét kiraktam és ágakat szedtem össze, beraktam a dekungba, így egy kicsit jobb volt, mert nem kellett a vizes sárban ülnöm. De azért eléggé összesározta magamat. Kis pihenés után megvirradt.

IV/16. Az erdőben a szokott helyre mentünk, reggeli után posztnak mentem és javítottam egész délig, most teljesen jó volt a dekung. Ebéd volt tarhonya, főzve kis szalonnával, kis főtt hús. Ebéd után rendbe hordtam minden ruhámat és a resztungot²² [olvashatatlan szó], mire ezzel kész lettem, fölkészültünk és kellett a [olvashatatlan szó] svarom²³ jobb szárnyához csatlakozni, ami jó messzi volt és nagy hegyet kellett megmászni, nagyon fáradtságos volt. A helyszínre megérkeztünk, rezolva ment két svarom és kettő a dekungba a [olvashatatlan szó]. Mi a hegyoldalon a földet kissé simára ástuk, hogy tudjunk lefeküdni, azután pihenőre tértünk. De ekkor egy kissé esni kezdett, de nem tartott sokáig, mert megszűnt.

IV/17. A reggelt hála Istennek megértük, szokás szerint ekkor meg volt fázva a lábunk. Tüzet raktunk, főztük reggelinket és később egy óriási hegy másik tetejéről [kellett] sok-sok karót vágni és hordanunk, ami eltartott délután két óráig. Ekkor jöttünk [olvashatatlan szó] és szerény ebédünket meg[ettük]. És munkához fogtunk, dekungot csinálni. Teljesen nem bírtuk megcsinálni, mert az idő el volt telve és következett az élelemkiosztás, ami meg is történt. Ezek után fölkészültünk s a svarom léniába²⁴ kellett az előbbieket fölváltani. Helyünket elfoglaltuk, a nap déljétől én lettem inspekciós.²⁵ Kadétunk megmagyarázta a kötelességünket és a jelszót [mondat befejezése olvashatatlan]. Később egy kissé lepihentem. 12 órakor a napos fölkeltett és nekem kellett a posztokat kivezetnem a vigyázóhelyre. Hála Istennek a vasárnap is elérkezett.

IV/18. Reggel még szép idő ígérkezett, de később óriási erős és hideg szél fújt. Egész csöndesség van, mintha nem is harctéren lennénk, mert sem a mi ágyúink, sem az ellenségé nem szólaltak. Reggeli elkészítés után a tüzet el kellett oltanunk az őrmester parancsára, pedig jólesett volna egy kis meleg. Blaskó nevű őrmester [olvashatatlan szó] nagyon komisz, ha valamit parancsol, ha rögtön nem ugrasz, van nála állandóan egy bot és jó nagyokat üt vele az emberre. Kis sétát tettem a bokrok közé, szakítottam három szál ibolyát és betettem a noteszembe annak emlékére, hogy április 18. vasárnap és a

²¹ A katona járandósága, vételezés (pénz, élelmiszer, ruha)

²² cókók, ruhanemű

²³ rajvonal

²⁴ vonalában

²⁵ ügyeletes, szolgálatban lévő

harmadrendnek egy ünnepe, minden hónapban sokszor gondol[ok az] elhagyott, szép, áhítatos templomokra, melynek e [olvashatatlan szó] nem lehetek látogatója. Délután kissé kiderült az idő, a nap sütött, de a keleti hideg szél fújt. A délutánt egy kis egyházi énekléssel és imádkozással töltöttem a dekungnak a partján. Némelykor egy-egy ágyúdörgés zavarta a levegőt, de később ez is megszűnt. $\frac{1}{2}$ 6 óra felé parancsot kaptunk, hogy a dekungot meg kell mélyíteni annyira, hogy az ember föllálva bírjon benne menni. Munkához hozzáfogtunk, de nagyon fáradtságos volt, mert a fenekén telerakták, volt borsika is falapoval, és nagyon le volt taposva. Nagyon sokat kiraktunk, mire este lett és így teljesen már végeztünk. Este parancsban volt, hogy éjjel aludni nem szabad. A posztoknak a jelszó: egyesült erővel kitartani. De azért mégis egy keveset a dekungban szundikáltunk, mert ki voltunk merülve. Én hajnaltájban voltam poszton. Mire szépen megvirradt, reggel a lábam megfázott volt, mert hideg volt.

IV/19. Reggelit főztünk és folytattuk tovább a dekung csinálását, ami majdnem délig eltartott. Az idő nagyon szép volt, melegen sütött a nap, aminek mindig nagyon örültünk. Ez napon is csendesség volt mindkét oldalon. A mai ebédünk csak főtt hús volt, az idő egész napon át szép volt. Délután meg megborotváltak, egy kissé lepihentem, de nem bírtam aludni, mert a dekungban hideg volt és az ágyúk is gyakrabban szóltak, mint délelőtt. Négy óra után megkaptuk a faszolást és minden személy kapott $\frac{1}{2}$ kanál rumot, ami szintén jólesett mindenkinek. Ezek után fölkészültünk és a rezolvába mentünk, onnan posztra $\frac{1}{2}$ 9 óráig. Akkor lefeküdtünk, tízkor újra posztra 12 óráig. $\frac{1}{2}$ 3[-kor] újra posztban, ez így tartott reggelig.

IV/20. Ekkor lementem a völgybe a patakhoz, persze hideg volt, tüzet raktam kettőnk részére, megfőztem a kávé [olvashatatlan szó] részét a flaskába tettem. Ezután [vizet] melegítettem meg és az arcomat megmostam és fölmentem a hegyre a többiekhez. Kissé lefeküdtem, de aludni ismét nem tudtam, mert a tetvek folyton zavartak. 11 óra tájban vizet hoztam ebédfőzéshez. Elkészítettük ebédünket, tarhonya volt és utána főtt hús. Ebéd után az ingemet [olvashatatlan szó] levettem és megvizsgáltam és volt elég sok [tetű] benne. Huszárszírral bedörzsöltem magamat egész a térdemig, most egy ideig nem fognak oly nagyon zavarni. Az idő nagyon szép, a fák rügyei úgy kezdenek kihasadni, a virágok oly szépen nyílnak, a füvek szépen kezdenek zöldellni, csak mi hervadunk és [olvashatatlan szó] várjuk a szabadító békét, mint egykor az izraeliták várták a megváltást, mi is ő tőle várjuk, mert csak itt látni, hogy az ember nem segíthet, csakis a jó Isten. A délután is eltelt szép csöndben, négy órakor posztra mentem. 6 óráig 4 darab levelezőlapot megírtam, este ettem egy kis kenyeret, 9 óra tájban fölszerelve lefeküdtem, aludni nem nagyon tudtam, mert szorosan voltunk egymás mellett, valaki mindig járkált.

IV/21. Reggel fölkeltünk, lementem a társammal a völgybe a patakhoz, kávé megfőztem, megettük, de persze ebben nem volt cukor, mert csak pörkölt kávé volt. Nem olyan, mint a többi, így hát keserű is volt. Megmosakodtunk, fölmentünk a hegytetőre, később fegyverpucolás volt. Azután lénung fizetés, minden személy kapott 10 k[orona] 80 fillért. Pénzünk az volt, csak mit venni vele, az nem. Pedig amit kaptunk faszolást, az annyi, hogy egyszerre való csak. Tizenegy órakor tüzet raktunk, megfőztük a még meglévő tarhonyát és a kis főtt húst elfogyasztottuk, megvolt az ebédünk. Persze több is elfogyott volna, de nem volt. Később lapokat írtam meg, 6 darabot, azután kezdtük a dekungot befödni, és azután faszolás volt. És mi ketten eljöttünk posztra, igazán mondhatom, míg lementem a völgybe és följöttem, azt hittem, hogy nem bírok följönni, az inak a lábaimban oly gyengék. Nem tudom, fognak-e még erősödni, de így már soká nem fogom kibírni. Talán csak megsegít a jó Isten és ad erőt a küzdelmek elviselésére. Ekkor posztra

mentem és ott voltam késő estig. Visszajöttünk a dekunghoz, fölszerelve lefeküdtünk aludni. De nagyon rosszul lehetett aludni, mert szorosan voltunk. Az éj hála Istennek eltelt.

IV/22. Hajnaltájban puskaropogás zavart föl bennünket. Gyorsan fölkeltek és vártuk, kell-e valahová menni, de aztán megszűnt minden, a patrolokra²⁶ volt a lövöldözés. Később reggelit főztünk, a dekungot leföldeltük. Azután karókat kellett a másik hegyről hordani föl, ami délig eltartott, egykor kis köményes levest főztünk, gyorsan megettük. Kellett posztra menni, ott voltunk négy óráig, vissza meg a faszolás, azután megvarrtam az elszakadt részt a ruhánkon, a társam ezalatt megfőzte a kávé és egy kis húst megmelegített, ez napon hoztunk a faluból 2 koronáért csokoládét, persze itt keveset lehet kapni. Lefeküdtünk, ¾ 12 órakor fölkeltek és elindultunk patrolba, visszajöttünk, három órakor lefeküdtünk. De alig kezdett virradni, föl kellett kelniük.

IV/23. A reggelit gyorsan megettük. Ekkor a [olvashatatlan szó] dekungját elbontottuk. Kellett újat csinálni, hozzáfogtunk. Ekkor az emberekből 16-ot karókat hordani küldöttek a túlsó hegyre, persze meleg volt, nagyon elfáradtunk. Mert amúgy gyengék vagyunk mindnyájan. Ezek megtörténte után a faluba kellett mennünk, tüskés drótot hozni. Ott a faluban egy kis doboz csokoládét vettem 3 forintért, kis süteményt 1 koronáért. A falu végén a nénitől kaptam krumpilevest, amit hárman ettünk meg, de az oly jólesett nekünk. Kenyeret is adott a néni, nagy nehezen kaptunk egy kis nyers krumplit is, itt is 1 ko[ronát] fizettem. A drótot a helyszínre vittük, újra vissza kellett mennünk egy nagy hegyre robbanószerkezetet hozni, ezt is elhoztuk. Ekkor már épp elég fáradtak voltunk. A dekunghoz jöttünk, vacsorát főztünk. Énnekem nem volt semmi étvágyam, egy kis szalonnát sütöttem, meg krumplit, de ez volt a vacsorám. Ezek után lefeküdtünk, aludni aludtam, de sokszor meg kellett fordulnom, mert az ágyam nagyon kemény volt, persze a [olvashatatlan szó] volt.

IV/24. Ez reggelen már korán, mint máskor, kellett fölkelni és reggelit főzni, az idő nagyon szép [volt]. Dekungjavítással voltunk elfoglalva és kissé pihentünk. Ebédünk konzerv volt. Délután megírtam egy pár lapot, később karókat kellett a hegy másik oldaláról újra hordani a [olvashatatlan szó] irodához, mire este lett. Vacsoránk kávé volt, ezek után lefeküdtünk. Hála a jó Istennek megvirradt.

IV/25. [olvashatatlan szó] az idő szép volt, korán posztra mentem, ekkor még csak 4 óra volt. Ott elvégeztem a reggeli imámat és a patakra lementem, mert közel volt, megmosakodtam, visszajöttem a megfigyelő helyemre. ½ 8 órakor felváltottak, utána elértünk a dekunghoz, társam főzött reggelit, elfogyasztottam. Utána elvégeztem a szentmise imádságot és a lelki áldozást, több más imákat, kértem a jó Isten segítségét a további küzdelemre, ez napon sokszor gondoltam a szép szertartásra, a búzaszentelésre. Lapot írtam, az idő szép volt, elálmosodtam, nemsokára dél lett, ebédünk konzerv [volt], megmelegítette a társam, főtt hússal keverve. Ezután lefeküdtem kis pihenőre, később futóárkot kellett mélyíteni. Közben lett élelemkiosztás. Két lapot kaptam, az egyiket a nővéremtől, a másikat a Kajzer jó barátomtól, ez olyan jólesett, egészen meg lettem vigasztalódva. Folytattuk tovább a munkát, estefelé négyen elvittek aknák részére gödröket ásni, 16 darabot, elvoltunk este tíz óráig, ekkor a dekunghoz jöttünk és lefeküdtünk. Az éj elég jól telt el, mert fáradtak voltunk.

²⁶ járőr

IV/26. Kelés után társam megfőzte a kávé, elfogyasztottuk és a tegnapi futóárkokat mélyítettük, pár óra múlva kész lettünk vele. Ezután a faluba küldtek tüskés drótot hozni, itt mindenkinek egy darabot kellett egyedül hozni. A faluba vettem 10 darab kis narancsot 2 k[oronáért], csokoládét, 8 k[oronáért] egy dobozzal, 30 darab krumplit 40 f[orintért]. Az ismerős néninél kis főtt káposztát főtt krumplival [ettem], fizettem ½ l[iter] édes tejet 60 f[orint], amit ott a helyszínen megettem. A drótot fölcipeltük a hegytetőre, a társam ebédelt, de énnekem most se volt étvágyam, nem ettem. Egy üveg csokoládélikőrt vettünk 5 koronáért, a felét átadtuk Balázs komámnak. Következett az élelemkiosztás, mert az idő ekkor már estére járt. Ekkor elvittek 9 embert dolgozni egész késő estig. Fölszerelve kellett lefeküdni, közben alarm volt, a futóárkokban kellett végigszaladnunk, ez csak kipróbálás volt. Lefeküdtünk, de elaludni nem bírtam, mert a karjaimban a csontok, és a derekamban, nagyon fájtak. Sokszor zavartak, 11 óra tájban neveztek ki inspekciónak, 12 órakor a napos lefeküdt, és énnekem kellett fönnmaradni, az önkéntes dekungjánál lenni. Hajnalban szépen virradt, a madarak szépen énekeltek, virradat után a társam megfőzte a reggeli kávé.

IV/27. Ezután vizet hoztam az önkéntes úrnak, az idő jó meleg volt. Dél tájban a társamnak mondtam, főzzön délre egy kis gulásfélét, ami krumplit vettem, azzal, és kis szalonnát, egy citromot bele, ez jólesett nekem, mert már öt nap óta nem volt étvágyam, mindig savanyút kívántam ebéd után, kávé ittunk. Kis idő múlva kellett a falu végére menni egy kötés kátrányos papírt vinni a hegy magaslatára, persze jó nehéz volt, kifáradtunk nagyon vele. Ekkor lett élelemkiosztás. Újra a másik hegyre [kellett] karókat hozni, ezután persze este lett, egy kis eső is hullott, amelynek hatása után a fák jobban zöldelltek. Egy tábori lapot is kaptam az öcsémtől, aminek örültem, mert nagyon vártam. Lefeküdtünk a szokásos módon, hajnaltájban megébredtem, mert a lábam nagyon meg volt fázva, a takarót kivettem a hátizsákból és betakartam magamat. Nemsokára átmelegedtem, persze arra az időre már jó világos lett és föl kellett kelnünk.

IV/28. A reggelit megfőztem, elég jól ízlett, azután kellett karókat elvinnünk és gödröt ástunk a társammal, 2 darab patronos láda részére. Az idő szép volt, csak hűvös szél fújt, fáztunk. Később az idő telt, nem volt oly hideg a szél sem. Délre csináltunk rántott krumplit, én még megettem a doboz konzervet, társam nem evett belőle, mert beteg volt. Ebéd után pár lapot megírtam. Lett később élelemkiosztás, ezek után vizet hoztam a forrásból, kávé főztem, megvolt a vacsoránk, lefeküdtem.

IV/29. Szokott időben fölkeltünk, megreggeliztünk. Én 8 órakor posztnak mentem, ott voltam délig. Délre társam főzött krumplilevest, és kis szalonnát ettem még az után. Ebéd után Bécsbe írtam lapot, és kellett mennünk élelemkiosztásra. Ez kész lett, fölszereltünk, és a svaromban lévőket kellett fölváltanunk. Ez napon kaptam a legkisebb nővéremtől egy lapot, egy pár sort, egy jó buzgó ismerős családtól szintén lapot, melyben panaszojják, hogy a jó ismerősök mind elmennek. A lövészárkokban tüzet raktam, vizet és fát hoztam, megfőztem a kávé, társam is evett, ezek után lefeküdtünk. 10 órakor posztra mentünk 12 óráig, ez idő alatt szépen elvégeztem szokott imáimat, 12-kor vissza az árokba, aludtunk tovább reggelig.

IV/30. Reggel megfőztem a kávé és kenyeret is kaptam, meg kis darab szalonnát, [olvashatatlan szó] és megvolt hála Istennek a reggeli. Ez megtörténte után újra lefeküdtek a társaim, én próbáltam elaludni, de nem tudtam, mert hideg szél fújt. Később a nap sütötte helyre mentem. A nap nagyon megsütött, fölkeltem, nagyon el voltam kábulva. Lövészárkokba mentem, tüzet raktam, a tarhonyát megfőztem levesnek, egy konzervet hússal összekeverve megmelegítettem, ez volt az ebédünk. Pár lapot megírtam,

lett élelemkiosztás, azután vacsorát főztem, fölszerelve lefeküdtünk a lövészárókba. Tíz órakor fölkeltek, mert posztra mentem. Ott hamar eltelt az a két óra, mert a szent rózsafüzért elimádkoztam és más imáimat. 12 után újra lefeküdtem.

V/1. Kora reggel már keltettek fel, többféle munkát kellett elvégezni. Szép májusi reggel, üdvözöltem kora reggel szép május királynéját, a boldogságos Szűz Máriát. Patakra mentem vizet fölhozni reggeli főzéshez, a patakon megmosakodtam jól. Följövet után tüzet raktam, megfőztem a reggelit, és munkához láttunk, ágakat hordtunk akadálynak a lövészárók elé. Kilövést megcsináltuk. Délre [olvashatatlan szó] és kávé ebédeltünk. Dél után tűzifát hoztam, élelemkiosztáskor kaptunk tarhonyalevest, vacsorakor megettük és kávé főztünk. Ez napon minden két ember kapott $\frac{1}{2}$ [iter] vörösbort. A szokott módon lefeküdtünk, egész éjjel minden szárnyon volt támadás.

V/2. Reggel korán keltem föl, fohászokat [mond]tam május első vasárnapján a jó Jézus a legméltóságosabb oltári szentségben, egész napon át imádás oltárainkon van. Oda gondoltam magamat [olvashatatlan szó] az őrség alkalmával szoktam lenni. A szent mise imádságot, a reggeli imámat, a lelki szent áldozást és még több különféle imádságokat a lövészárókban, végezetül a jó Isten szent kegyelmében. Nagyon sokszor a nap folyamán a jó Jézus színe elé képzeltem magamat és kértem szent szívétől segítséget és erőt a további küzdelemre. Később reggeliztünk, azután a lövészárók háta mögött megsöpörtük a földet bizonyos távolságig. Délre ebédünk volt tarhonyaleves és hússal konzerv és feketekávé. Ebéd után kissé lepihentünk, de rövid idő múlva élelemkiosztás lett, megvacsoráztunk. Elvégeztem a délutáni ájtatosságot, Jézus szent szívéből a litániát. A lorettóit is, mert mivel e hónap a Szent Szűznek tiszteletére van szentelve, megígértem a Szűzanyámnak, hogy az ő tiszteletére egész hónapon át el fogom imádkozni. Azután eljöttek társaim, hogy beszéljek nekik valamit. A jó Istenben való bizalomról és szeretetről beszéltem addig, míg föl kellett szerelnünk és lepihentünk, tíz órakor posztra mentem. Éjfél tájban több helyen intéztek támadást a patroljaink, de az ellenség nem viszonzta és így nem lett semmi belőle. A poszton való időt rendesen úgy szoktam eltölteni, elvégezni a rózsafüzért, a rendes imámat és több társulati imámat, egy kis egyházi éneket is szoktam elimádkozni, mire rendesen letelt a két óra.

V/3. Reggel szokott időben fölkelünk, megfőztük reggelinket, társamnak nagyon fájt a keze. Kis igazításokat végeztem, ebédet főztem, krumplit hússal, savanyúra, és szalonnát és kávé, ebéd után élelemkiosztás volt. Nővéremtől és az öcsémtől kaptam lapot. Este a szokott vacsora volt. Lefeküdtünk, társamnak nagyon fájt a keze, nem bírt aludni. 12 órakor mentem a posztra, 2 órakor jöttem vissza.

V/4. Ő fölkel, főztem neki teát, szalonnát sütöttem, hogy éhesen ne menjen vizitre, később én főztem teát és szalonnát [olvashatatlan szó] hozzá. Azután parancsot kaptunk, mindenkinek megmosakodni, én összeszedtem a szennyes ruhámat és elmentem vele a patakra, kimostam őket, ezután megmosakodtam, fölhoztam, kiteregettem száradni, de az idő kezdett borulni, nemsokára eső lett, a dekungban szárítottam meg, később futóárkot kellett mélyíteni, amivel egész estig el voltunk foglalva. Vacsora után lefeküdtünk, társam az bent maradt a faluban. Tóth nevű katonával voltam egy dekungban, együtt főztünk vacsorát.

V/4.²⁷ Reggel megreggelizés után nekünk [olvashatatlan szó] tea volt szalonnával. Karókat hoztunk a völgyből és a futóárok befödésével voltunk elfoglalva egész estig. Ebéd konzerv volt hússal, kávé, kenyérmorzsa megpirítva zsírban, vacsora tarhonyaleves és kávé. Az éj eltelt hála a jó Istennek, igaz a [olvashatatlan szó] eső lett, hideg szél fújt, pláne éjjel. A poszton nagyon megfázott volt a lábam.

V/5. Reggelit főztünk, kávét, kis szalonnát, az idő szép volt, csak a szél fújt hideget. 9 óra tájban munkához fogtunk, lövészárkot kisöpörni és a terepet előtte és futóárkot mélyíteni. Ebédünk volt hús konzervvel, tea és kávé, kenyérmorzsa zsírban megpirítva és csokoládé. Ebéd után munkához fogtunk és azután élelem ki[osztást] kaptunk. Fölszereltünk vissza a rezolvába, este a futóárokból kellett egy bizonyos utat megtenni, amit kellő időben nem bírtunk megtenni, emiatt büntetésből reggelig kell állni teljesen fölszedve.

V/6. 12-kor patrolba mentünk 4-en a [olvashatatlan szó] visszajövet az orosz patrok ránk lőttek, hajnalban értünk vissza, kissé lefeküdtünk, de nemsokára kellett újra el mennünk a túlsó hegyoldalba az erszte²⁸ cüg²⁹ helyébe, mert az elment [olvashatatlan szó], ott megfőztük kávékat, lepihentünk, de nem bírtunk aludni, mert hideg volt. Délben hússal konzervet ettünk, teát és kávét. Élelmet kaptunk és fölszereltünk, vissza a rezolva helyünkre, ott újra főztünk és vártuk a parancsot, milyen irányba kell menni támadásra, mert az a terv, parancsot megkaptuk, elindultunk, de oly gyorsan mentek az elsők, hogy alig bírtunk menni, elértünk az erdő alá, dekungot ástunk, mire kész lettünk, onnan tovább kellett mennünk, ott újra ástunk, nemsokára elindultunk az erdőbe, de már akkor kezdett virradni.

V/7. Lassanként mindig mentünk egy kicsit előre, úgyhogy már lehetett látni az oroszok dekungját. Egy nagy magaslatra mentünk, persze fák között, mikor már úgy száz lépésre voltunk az oroszok lövészárkától, tüzelni [olvashatatlan szó] kezdtünk, de oly gyorsan, amennyire csak bírtunk, az oroszok lőttek, de keveset, egyszerre beszüntették, persze [olvashatatlan szó] volt, attól egy páran megsebesültek, énnekem is a fejemet súrolta, azután kettő ment a hátizsákba. Közben a kadét ránk parancsol, hogy mindenki jöjjön egy vonalba, de a szót ki se bírta mondani, elesett és meghalt. Én a fa mellé bújtam és kezdtem kissé a földet ásni, hogy leguggolok megbújni, már majdnem kész voltam. A fületem megcsapta valami és a vér iszonyúan kezdett folyni, kiáltottam, segítsetek, szaladtam a völgybe a svarom [olvashatatlan szó] és bekötözött, a jó Isten áldja meg érte. Elvezetett a szanitécekhez,³⁰ ott már mindent elszedtek és utána indítottak Világra, elértem oda, bekötöztek. Ebédet kaptunk és elhoztak kocsin [olvashatatlan szó]. A vonatra szálltunk és Miskolcra leszálltunk megfigyelni.

²⁷ Május 4-e kétszer szerepel a füzetben – a napló írója talán eltévesztette a napot a másodiknál (és így az utána következőknél is).

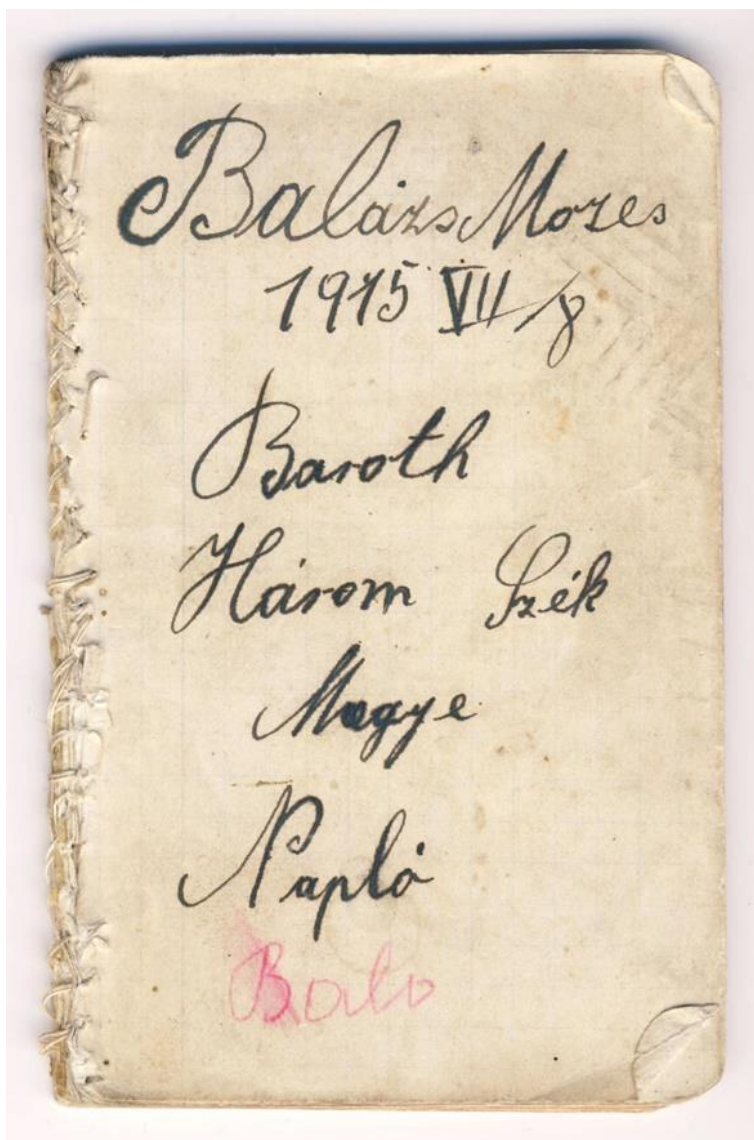
²⁸ első

²⁹ kis katonai egység, szakasz

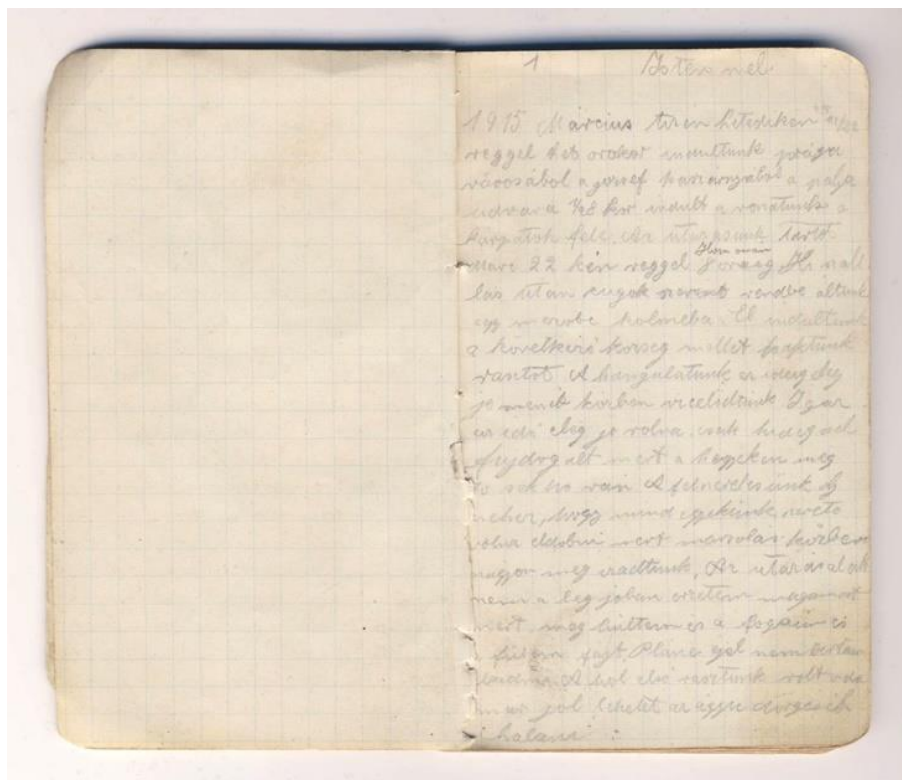
³⁰ egészségügyi katona, aki ellátja a harctéren megsebesült társait

Függelék

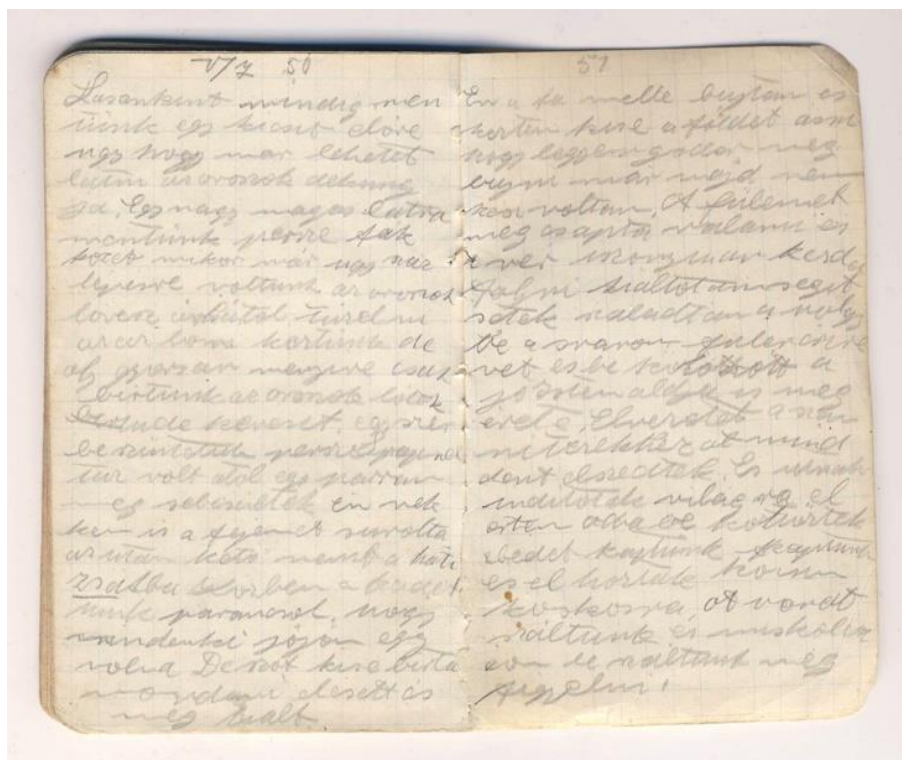
Oldalak a naplóból

A napló címoldala

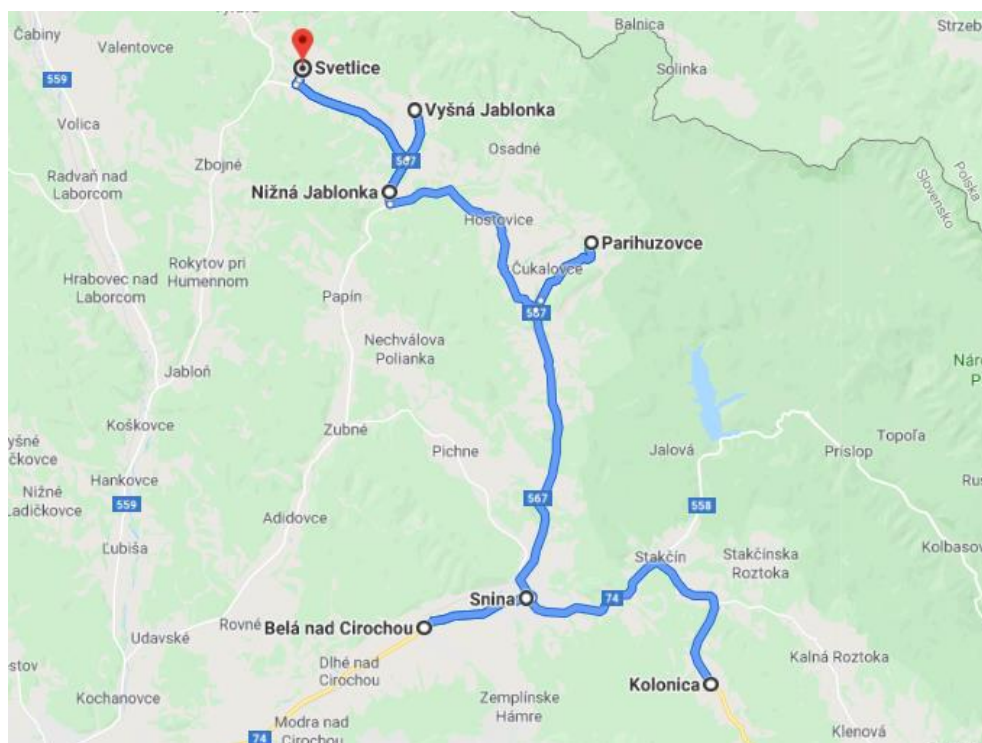
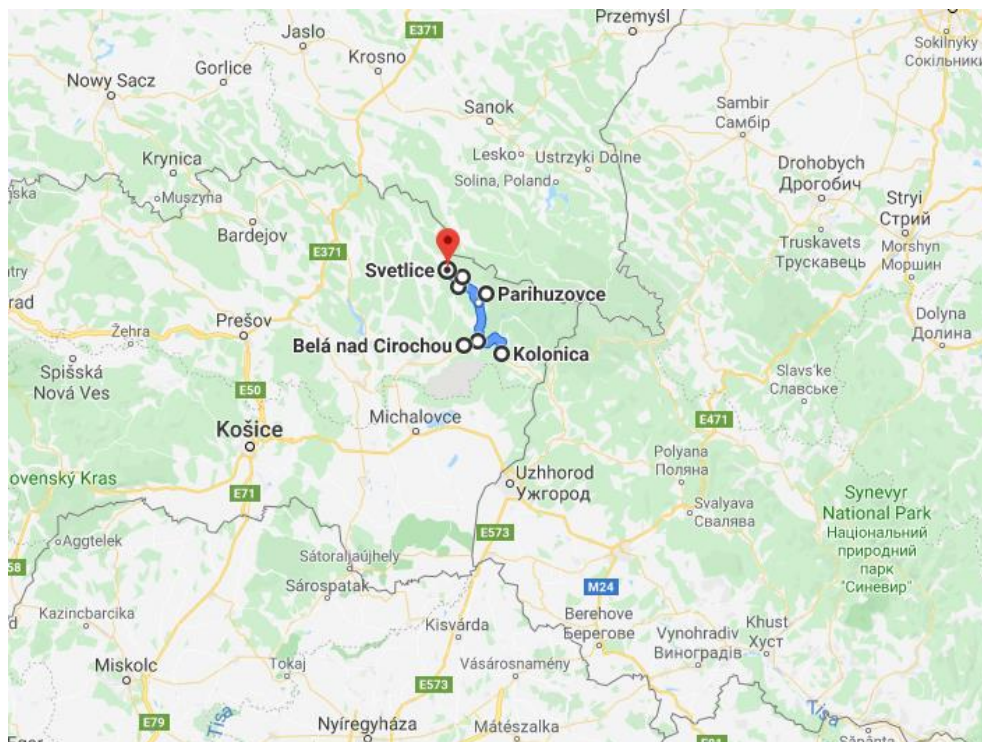

A napló első oldala

A napló utolsó oldalai

Térkép

A napló alapján azonosított, Balázs Mózes által 1915. március 22. és május 7. között megjárt települések (valószínűleg nem ezen az útvonalon) mai térképen

Képek az első világháború 1915-ös évéből

Fotó: Ismeretlen: Ebédosztás, Szlovákia, Oroszpatak, 1915 © Fortepan/Komlós Péter
A fotó nem messze készült a Balázs Mózes által megjárt helyektől, Oroszpatakon, ami Kiskolonitól nagyjából 30 kilométerre északnyugara található. A kép illusztráció

Fotó: Ismeretlen: Lövészárok az első világháborúban, 1915 © Fortepan/Visnyovszky Éva
A kép illusztráció

Fotó: Ismeretlen: Lövészárók ásása az erdőben, az első világháborúban, 1915 © Fortepan/Madaras Jenő
A kép illusztráció

Fotó: Ismeretlen: Fedezék az első világháborúban, 1915 © Fortepan/Madaras Jenő
A kép illusztráció

Fotó: Ismeretlen: Fedezék az első világháborúban, 1915 © Fortepan/Glatz Ödön
A kép illusztráció

Fotó: Ismeretlen: Robbanás az első világháborúban, 1915 © Fortepan/Veszprém Megyei Levéltár/Klauszer
A kép illusztráció